

ARCHIVNICTVÍ A SPISOVÁ SLUŽBA

Charakteristiky vybraných archivů

Filozofická fakulta
Univerzity Jana Evangelisty Purkyně
Ústí nad Labem

Obsah

1 Moravský zemský archiv.....	3
2 Slezský zemský archiv v Opavě.....	5
3 Státní archiv zemědělský.....	6
4 Bezpečnostní a správní archiv ministerstva vnitra.....	6
5 Archiv ministerstva zahraničních věcí.....	7
6 Archiv hlavního města Prahy.....	8
7 Archiv města Ostravy.....	9
8 Archiv města Brna.....	10
9 Archiv města Plzně.....	11
10 Archiv Národního muzea.....	11
11 Archiv Univerzity Karlovy.....	12
12 Literární archiv.....	14
13, 14 Archiv českého rozhlasu a Národní filmový archiv.....	14
Literatura.....	15

CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH ARCHIVŮ (SPECIALIZOVANÝCH, MUNICIPALNÍCH, BEZPEČNOSTNÍCH AD.)

Institucionalizované archivy vedlejších zemí:

1 Moravský zemský archiv

Moravský zemský archiv byl zřízen v roce 1839 z iniciativy stavů v Brně jmenováním Antonína Bočka, stávajícího moravského zemského historiografa, do funkce stavovského zemského archiváře. Tento archiv vznikl nejdříve jako instituce zemské samosprávy k ochraně stavovských fondů, už v r. 1855 mu ale přibýly i archiválie z roviny zemské politické a soudní správy, takže díky spojení obou těchto kategorií fondů se tento archiv stal prvním archivem tohoto moderního typu v celé monarchii.

Už z konce 15. století jsou přesvědčivé zprávy, že moravské zemské desky byly uchovávány na zámku v Tovačově jako sídle zemského hejtmana, od počátku 16. století pak ve sklepení olomoucké radnice (péči o ně však byli pověřeni příslušníci vyšších stavů). Už začátkem 17. století byly provedeny první revize zemských listin, které byly v polovině 17. století přemístěny k úschově na brněnskou radnici, kam byly přeneseny o něco málo dříve také olomoucké zemské desky. V 80. letech 17. století byla zemská privilegia přestěhována do Zemského domu v Brně. R. 1715 byl zřízen jako nová instituce úřad královského registrátora, k jehož povinnostem patřila i péče o stavovské listiny. Po josefínských reformách byly jak listiny, tak další stavovské písemnosti (zemské desky, zemský sněm a stavovský výbor). Po přechodném období nezájmu se stavovská správa nad archivem utvrdila v r. 1794. Ovšem ještě začátkem 19. století, kdy už se rozmáhaly aktivity moravských osvíceneckých vědců, došlo k pokusu spálit větší množství stavovských listin, jež před zničením zachránil zemský gubernátor a osvícenec, hrabě Jan Bedřich Mitrovský. Právě tento hrabě a významný zemský, a později i dvorský, funkcionář, navrhl moravskému stavovskému výboru, aby Antonín Boček, který byl u něj vychovatelem, byl jmenován zemským archivářem. Hlavním spolupracovníkem Bočkovým byl od r. 1841 Josef Chytil, krátce poté jeho nástupce v úřadu zemského archiváře. V tomtéž roce byla vydána první instrukce pro moravského zemského archiváře, která v podstatě sledovala stejný cíl jako Bočkovy návrh – umožnit historiografickou činnost. Po Bočkově smrti r. 1847 se stavovský výbor usnesl, že místo zemsko archiváře a moravského historiografa prozatím neobsadí a dozorem nad prací kancelisty J. Chytila pověřil profesora olomoucké univerzity Aloise Vojtěcha Šemberu. Po Šemberově odchodu na vídeňskou univerzitu se zprvu jednalo o tom, aby místo archiváře bylo přiděleno rajhradskému benediktinovi Bedovi Dudíkovi. Ten však byl nakonec jmenován moravským historiografem a ředitelem archivu se r. 1855 stal Petr rytíř Chlumecký. V r. 1856 byla zemským výborem schválena Chlumeckým předložená instrukce, která byla ve své době velice moderní a předpokládala kromě jiného badatelské využívání archivních fondů. Významným počinem bylo r. 1856 oddělení archivu od stavovské registratury. Chlumecký byl také autorem myšlenky archivních korespondentů (čestná funkce), které jmenoval zemský výbor na návrh ředitelství archivu a kteří měli za úkol shromažďovat různorodé archiválie z minulosti Moravy. Za pomoci archivu se také měli přičinit o zavádění místních kronik a knihoven. Mnohé z myšlenek Chlumeckého se bohužel nerealizovaly – tak například plán zřídit při Moravském zemském archivu

paleografickou školu., Z jeho iniciativy se trvalým úkolem archivu stalo vydávání Moravského diplomatáře. Od r. 1861 byl v čele archivu až do r. 1899 Vincenc Brandl, který se ovšem více orientoval na vlastní vědecko práci nežli pořádací práce v archivu. Po něm nastoupil do funkce správce zemského archivu moravský zemský historiograf Berthold Bretholz (od r. 1895 byl už vedoucím městského archivu v Brně), za něhož získal archiv důstojné umístění v účelově projektovaném poschodí nově postaveného Zemského domu na Žerotínově náměstí v Brně. B. Bretholz, který kromě své vědecké práce věnoval mnoho úsilí soustředování a pořádání archivních fondů, zůstal v čele archivu i po vzniku republiky, až v r. 1925 jej nahradil František Hrubý (do r. 1936). Z jeho ředitelování už v archivu začalo pracovat více školených archivářů a historiků (Jindřich Šebánek, Rudolf Hurt, Hynek Veselý). Po odchodu Fr. Hrubého na filozofickou fakultu brněnské univerzity se postu ředitele ujal absolvent archivní školy Rudolf Hurt, to už ovšem brzy následovalo válečné období, v němž se nejprve na krátkou dobu dostal do čela MZA z opavského zemského archivu vyhnaný Václav Peřich, a po něm říšský archivní pověřenec pro Moravu Josef Dosoudil. I když za války byly předávány fondy týkající se zabraného území do rakouských archivů a do říšského archivu v Opavě a probíhalo preventivní stěhování archiválií do venkovských archivů z obavy před následky válečných událostí, vznikaly i tehdy další kvalitní inventáře. Po roce 1945, kdy se znovu ujal vedení archivu R. Hurt, byl archiv pověřen zemským národním výborem péčí o moravské archivy a sám začal zakládat první okresní archivy, pro jejichž činnost vydal zemský národní výbor v r. 1948 instrukci. V r. 1947 a pak ještě v r. 1950 probíhala dotazníková akce o zjišťování stavu obecních archivů na Moravě. Poválečné období bylo i v MZA poznamenáno obecnými politickými trendy, které vyústily v r. 1954 k přeměně zemského archivu v Státní archiv v Brně s kompetencí krajského archivu. Archiv tehdy musel zvládnout jak přejímání rozsáhlých přírůstků ze zaniklých organizací (archivy zrušených klášterů, po r. 1956 přejímání fondů ze zrušených zemědělsko-lesnických archivů), tak na druhé straně delimitace archiválií do nově vzniklých krajských archivů (jihlavského a gottwaldovského kraje, které kromě centrály měly i více poboček). Po r. 1960 se však tyto fondy navracely zpět do brněnského státního archivu, takže jeho prostorová situace se stále zhoršovala, přestože i tento archiv využíval více mimobrněnských depozitářů. I v 60. letech docházelo k častému střídání vedoucích (od r. 1966 ředitelů) archivu, způsobeném i předčasnými úmrtími (Aloise Kocmana, Jiřího Radimského) a odchodem Antonína Verbíka v r. 1972 do Ústavu československých a světových dějin ČSAV. V letech 1975–1979 stála v čele archivu Milada Wurmová, zkušená archivní teoretička, v r. 1980 se však ředitelem archivu stal příslušník ministerstva vnitra, pplk. Ladislav Doubek, který byl krátce vystřídán Vlastimilem Charuzou. Až změna politických poměrů v r. 1989 umožnila ujmout se vedení archivu znovu školenému archiváři, Janu O. Eliášovi, který stál v jeho čele do r. 1991. Tehdy se vedení archivu ujal Ivan Štarha, za něhož archiv začal znovu užívat svého historického názvu Moravský zemský archiv. Po odchodu I. Štarhy do důchodu se v r. 2000 stala ředitelkou archivu Kateřina Smutná, které svou funkci vykonává i v současnosti. Jelikož stav uložení archivních fondů v mnoha pobočných depozitářích se pomalu stával neúnosným, přikročilo se konečně v r. 2005 k vybudování novostavby archivu, která byla otevřena již po dvou letech – v r. 2007. V souvislosti s rušením okresním úřadů převzal v r. 2002 MZA jako své vnitřní organizační jednotky 15 státních okresních archivů z krajů Jihomoravského, Vysočiny a Zlínského.

Moravský zemský archiv vydává jednorázové publikace z různých konferencí či zaměřené na různá výročí, dějiny archivu ad. Viz např. ŠTARHA, Ivan. *Moravský*

zemský archiv v Brně 1839–1989. Dějiny ústavu, Brno 2003; *Dějiny vinařství na Moravě* (sborník z konference), publikace MZA, Nová řada sv. 10, Brno, 2005.

<http://archivnictvi.euweb.cz/vyvoj.htm>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

www.cesarch.cz

2 Slezský zemský archiv v Opavě

Slezský zemský archiv v Opavě (dnes Zemský archiv Opava) vznikl v r. 1901, kdy byl jako zemský archivář jmenován profesor německého gymnázia v Opavě Dr. Gottlieb Kürschner v jeho funkci vystřídal v roce 1921 Václav Hauer. V r. 1927 byl archiv reorganizován získáním první odborné pracovní síly, jíž byl Václav Peřich, spjatý s osudy archivu v dalších desetiletích. Základ fondů archivu tvoří písemnosti slezské zemské samosprávy a ještě r. 1933 do něj byly převzaty staré zemské desky opavského a krnovského knížectví. K těmto fondům postupně přibývaly i fondy zemské správy politické. Po administrativní reformě v roce 1928, v rámci níž bylo Slezsko spojeno s Moravou, se podařilo obhájit existenci samostatného slezského zemského archivu. V roce 1935 převzal vedení archivu V. Peřich a setrval v této funkci až do mnichovské krize.

V r. 1938 byl Slezský zemský archiv přetvořen v říšský archiv, do něhož byly soustředěny archiválie tzv. vládního obvodu Opava (Opavsko, okupované části severní Moravy). V jeho čele stál po celou dobu bývalý vídeňský archivář Walther Latzke (1904–1991). Za války byla značná část písemností zničena anebo poškozena.

Po válce převzal obnovený zemský archiv péči o archivní materiál všech úseků veřejné správy v obvodu expozitury Zemského národního výboru v Opavě. Po zavedení krajského zřízení r. 1949 převzal funkci krajského archivu pro kraj Ostravský. Po vydání vládního nařízení o archivnictví z r. 1954, kterým byla vytvořena jednotná síť státních archivů v rámci resortu ministerstva vnitra, se stal Opavský archiv státním archivem metodicky řízeným archivní správou MV a jeho organizační vývoj již byl identický s ostatními oblastními archivy. V roce 1956 do něj byly začleněny zrušené oblastní archivy ministerstva zemědělství v Opavě a ve Frýdku, v roce 1960 se stal archivem pro celý Severomoravský kraj a převzal správu bývalého Státního archivu v Janovicích s pobočkou v Olomouci. K 1. 7. 1966 bylo zrušeno archivní oddělení KS MV v Ostravě, které od roku 1954 organizovalo archivní službu okresních národních výborů, a jeho úkoly napříště zajišťoval přímo archiv.

Ve funkcích ředitele se po válce vystřídali Leopold Peřich (od r. 1945 do r. 1955, kdy byl zatčen a za údajné protistátní výroky odsouzen k pětiletému odnětí svobody – po návratu z vězení se již do archivu nevrátil), Bohumír Indra (1955–1978), Dáša Seberová (1978–1985), Leopold Stébel (1985–1990) a od r. 1990 Karel Müller.

LITERATURA

ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1999, s. 86–87

<http://archivnictvi.euweb.cz/vyvoj.htm>, <http://www.archives.cz/za/>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

Archivy ministerstev (na různé organizační úrovni)**3 Státní archiv zemědělský**

Byl zřízen v říjnu r. 1919, kdy mu byla předána část spisů (po archivní rozluce) bývalého vídeňského ministerstva orby (část po rozluce) tak byly odevzdány, zřízenému v říjnu 1919. Ten sloužil pro ukládání spisů vlastního ministerstva, archivů bývalých císařských a habsburských velkostatků a velkostatků zabraných v rámci pozemkové reformy a z nich vytvořených státních statků. Za ředitele Adolfa Ludvíka Krejčíka se v tomto archivu rozvinula i činnost vydavatelská a ediční. **Za prvních deset let existence bylo podchyceno a popsáno 113 velkostatkových archivů z území celé ČSR – tyto archivy se staly podle instrukce z r. 1928 archivy správ či ředitelství státních statků.** V r. 1933 byl převzat archiv Toskánských Habsburků. V r. 1926 byl tento archiv přestěhován do Domu zemědělské osvěty na Vinohradech, 1932 do speciálně upravených prostor v novostavbě Ministerstva zemědělství na Těšnově. R. 1937 se jeho ředitelem stal Václav Černý. **Tento původně samostatný resortní archiv, jenž měl důležitou funkci i po druhé světové válce (shromažďoval fondy zrušených velkostatků – viz kapitola Vývoj archiv), se stal v r. 1956 součástí Státního ústředního archivu.**

<http://www.nacr.cz/A-onas/d-hist4.htm>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; www.cesarch.cz

4 Bezpečnostní a správní archiv ministerstva vnitra

Ministerstvo vnitra má v současné době vlastní **správní** archiv, podléhající odboru archivní správy a spisové služby MV a kromě toho fondově nesmírně cenný **samostatný archiv bezpečnostní**, představující ve struktuře ministerstva samostatný odbor. Reorganizace, která proběhla koncem roku 2006 v návaznosti na zákon o archivnictví a spisové službě č. 499/2004 Sb.), změnila jeho název na odbor archiv bezpečnostních složek MV (původní odbor archivní a spisové služby MV). Jde o archiv zaměřený na fondy bezpečnostních složek MV (StB, SNB, ministerstva národní bezpečnosti ad.) a ministerstva vnitra z let 1945 až 1990, respektive 1992. Materiály vzniklé z činnosti odboru řídicího národní výbory byly archivovány ve Státním ústředním archivu (dnes Národním archivu).

Bezpečnostní archiv má celkem 9 oddělení, z nichž tři oddělení (3.-5.) mají sídlo v Kanicích u Brna.

Správní archiv MV ČR jako součást 1. oddělení odboru archivní správy a spisové služby MV ČR má rovněž sídlo v Kanicích a má ve své správě část fondů z bývalého archivu MV ČR.

Sem byly po delimitacích se slovenskou stranou soustředěny fondy federální provenience, které se týkají dnešní České republiky a fondy Ministerstva vnitra České

socialistické republiky. Z nich pak byly písemnosti vzniklé z činnosti slovenských územních orgánů a útvarů, které podléhaly Federálnímu ministerstvu vnitra delimitovány na základě jednání v druhé polovině r. 1992 slovenské straně (archivu Ministerstva vnitra Slovenské republiky). Rovněž byl delimitován archiv Pohraniční stráže a Vojsk ministerstva vnitra v Nitranské Strede.

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/oabs/dejiny.html>

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/oabs.html#onas>

<http://web.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/oabs/fondy.html>

5 Archiv ministerstva zahraničních věcí (v současnosti jako specializovaný archiv)

Archiv ministerstva zahraničních věcí vznikl v r. 1921 jako součást presidia ministerstva. V čele archivu stál Jan Opočenský se zástojem Karlem Kazbundou.

Základem archivních fondů byly archivy odboje, vznikající archiv státních smluv a postupně docházející politické zprávy zastupitelských úřadů. Fondy AMZV se rozrůstaly po 1. sv. válce také pořizováním opisů těch listin z vídeňských archivů, které nepatřily do archivní rozluky, ale měly přitom vztah k politickému životu ČSR. Po r. 1926 byl převzat mj. Pařížský archiv. Přechodně byl v péči AMZV také Archiv správy Pražského hradu. R. 1932 byl archiv přestěhován z Toskánského paláce do nově zrekonstruovaného Černínského paláce.

Od r. 1937 byl vedoucím archivu Jaroslav Papoušek, vystřídán až následujícího roku z politických důvodů Bohuslavem Lázňovským. Ten musel odevzdat archiv v březnu r. 1939 okupantům – archiv pak spadl do konce 2. světové války pod pravomoc říšského protektora a jeho správcem byl jmenován sudetský Němec Emil Schieche. Během likvidace MZV (1939 – 1940) byly dány do archivu veškeré registratury ministerstva a zastupitelských úřadů, pokud byly předány nacistům. V době okupace byly některé části archivu převezeny do Berlína (po prozkoumání byly navraceny zpět) a některé fondy pocházející z archivní rozluky s Rakouskem se dostaly do státního vídeňského archivu. Po vzniku Slovenského štátu byla provedena spisová rozluka se Slovenskem.

Po druhé světové válce byly archivní fondy převzaty bez výraznějších ztrát, až na část fondů z archivní rozluky se Slovenským štátem, u nichž se při zpětném převádění do Archivu MZV zjistilo, že utrpěly nenávratné škody, a na fondy z archivní rozluky s Rakouskem, které byly vráceny až r. 1952. Byl převzat také fond londýnské exilové vlády. **Ruský zahraniční historický archiv**, který za války neutrpěl škody, byl už v červnu 1945 věnován československou vládou Akademii věd SSSR k 220. výročí jejího založení.

V prosinci r. 1946 převzal vedení archivu MZV Karel Kazbunda, který však již r. 1948 odešel do penze. Jeho nástupcem se stal Jan Pešek. Na základě vládního usnesení z r. 1954 se Archiv MZV stal zvláštním archivem, po r. 1974 archivem zvláštního významu. Na základě archivního zákona z r. 2004 je tzv. specializovaným archivem, zařazeným v rámci struktury MZV do odboru administrativně-archivního, což znamená, že nemá samostatného ředitele, ale pouze vedoucího, jímž je v současnosti Štěpán Gilar.

Kromě zmíněných fondů pařížského a londýnského je v archivu například také uložen fond Ústřední restituční a reparační komise (1938) 1946 – 1953 (1981), který obsahuje agendu nápravy škod po II. sv. válce, a to jak formou reparací, tak i restitucí.

<http://www.mzv.cz/wwwwo/mzv/default.asp?id=27687&ido=14579&idj=1&amb=1&prsl=true&poccl=5>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

Archivy municipální:

6 Archiv hlavního města Prahy

Archiv hlavního města Prahy vznikl r. 1851, tedy poté, co byl v r. 1850 vydán nový obecní statut (teprve za josefinských reforem v r. 1784 byla spojena 4 pražská města pod jedním magistrátem). V r. 1851 tedy byl jmenován první archivář hlavního města Prahy, jímž se stal z iniciativy Františka Palackého jeho spolupracovník Karel Jaromír Erben. K historickému jádru privilegií byla záhy připojena i proskartovaná stará spisovna z kostela sv. Mikuláše na Starém Městě a archiv shromažďoval i další městské historické fondy. K. J. Erben stál v čele archivu až do své smrti v r. 1870. R. 1871 nastoupil na jeho místo jako pražský městský archivář Josef Emler, který se v r. 1879 stal mimořádným profesorem katedry pomocných věd historických na Univerzitě Karlově. Zvláště tehdy se v městském archivu začala rozvíjet vědecká práce a archiv se stával jakýmsi druhým univerzitním seminářem. J. Emler brzy vymohl i místo dalšího archiváře – r. 1871 se adjunktem městského archivu stal Jaromír Čelakovský, který Emlera v r. 1896, kdy se tento vzdal vedení pro postupující nemoc, nahradil ve vedoucí funkci. Současně se v r. 1896 stal adjunktem archivu Josef Teige a i když J. Čelakovský podal v r. 1906 žádost o penzionování, aby se mohl věnovat vědecké práci (byl od r. 1892 profesorem právních dějin na české univerzitě), Teige nastoupil na jeho místo a řídil archiv až do r. 1921. V 1921–1949 byl v čele archivu Václav Vojtíšek, jedna z nejvýraznějších osobností českého archivnictví 20. století. Na sklonku 2. světové války utrpěl archiv nenahraditelné ztráty při požáru staroměstské radnice. Archivní fondy, zachráněné z hořící radnice, byly umístěny do nedalekého Clam-Gallasova paláce v Husově ul., kde pak centrála archivu zůstala po dlouhá desetiletí (do vybudování novostavby na Chodovci koncem 90. let).

V počátečním období obnovy městského archivu po 2. světové válce došlo k ustavení nové organizační struktury archivu (do té doby se v podstatě udržovala struktura z období Erbenova). Brzy po válce byl také archiv velmi významně personálně posílen – zatímco v květnu r. 1945 měl kromě ředitele V. Vojtíška jen pět řádných zaměstnanců, do konce roku 1948 se jejich počet zvýšil na 23. Po únorových událostech se ale bohužel nepodařilo pokračovat ve vydávání Sborníku příspěvků k dějinám hlavního města Prahy. Zástupci ředitele anebo, jak tehdy zněla nomenklatura, ústředního archivního rady představeného archivu V. Vojtíška, byli dva další archivní radové, Jiří Čarek a Václav Hlavsa, kteří posléze sami stanuli v čele archivu. Po V. Vojtíškovi převzal k lednu r. 1949 řízení archivu V. Hlavsa (řídil archiv až do r. 1960) a tehdy se v souvislosti s reorganizací národních výborů stal Archiv hlavního města Prahy organizační složkou Ústředního národního výboru v Praze (do té doby byl samostatným úřadem pod prezídiem hl. m. Prahy). V 50. letech probíhaly i

v tomto archivu politické prověrky, jejichž následkem muselo několik pracovníků odejít. Díky společnému postupu vedoucích pracovníků předních našich městských archivů se ale naštěstí podařilo zabránit přímému podřízení i těchto archivů Archivní správě ministerstva vnitra. Velký význam mělo, že již v polovině 50. let vyšel (kromě jiných publikací) i průvodce po fondech archivu. Po vydání vládního nařízení o archivnictví v r. 1954 plnil archiv i nadále funkci městského archivu a kromě toho i funkci státního archivu (hlavní město bylo postaveno na roveň venkovských krajů) a deseti okresních archivů pro deset pražských obvodů. Rozsah archivních fondů se v 50. a 60. letech, kdy se vedení ujal J. Čarek (byl ředitelem archivu v letech 1960–1974), značně zvýšil – počátkem 60. let zde bylo uloženo již na 14 km archivního materiálu, což znamenalo, že se muselo využívat i mnoha mimopražských depozitářů. Už začátkem 70. let se proto pod vedením J. Čarka rozvíjelo úsilí směřující k výstavbě nové archivní budovy, což však bohužel nebylo realizováno. K lednu r. 1975 byl jmenován archivářem hlavního města Prahy neboli jeho ředitelem František Holec, jeden z mála stranicky neorganizovaných vedoucích pracovníků tohoto období u nás. V té době se opět podařilo rozšířit počty pracovníků archivu (až na 32) a získat nové depozitáře. V r. 1987 převzal vedení archivu Václav Ledvinka (je ve vedení archivu do současnosti), přičemž po r. 1989 vzrostl význam archivu tím, že se stal jedním z odborů Magistrátního úřadu hl. m. Prahy. Znovu se obnovila otázky výstavby nové archivní budovy, kterou se konečně v letech 1995–1997 podařilo realizovat (pro Archiv hlavního města Prahy byla vystavěna novostavba na Chodovci v sousedství později zde postaveného Národního archivu). Po realizaci stavby Zemského archivu ve 30. letech to byla další – a tedy stále ojedinělá – účelová archivní novostavba v našich zemích.

Od r. 1907 archiv vydával Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy, od r. 1966 Pražský sborník historický a od r. 1981 sborníkovou řadu Documenta Pragensia, určenou především pro materiály z konferencí pořádaných Archivem hl. m. Prahy (odborní konference konány od r. 1983).

LITERATURA

ŠTOURACOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1999, s. 87–88

<http://www.ahmp.cz/>

7 Archiv města Ostravy

Archiv města Ostravy – péče o archiválie byla od sklonku 19. století spojena se správou m uzejních fondů (na území města existovala tehdy tři muzea – české, polské a německé). V r. 1923 došlo k založení městského archivu jako samostatné instituce a prvním archivářem se stal Alois Adamu, profesor matičního gymnázia, který funkci vykonával do r. 1935. Po jeho odchodu z Ostravy nebylo odborné archivářské obsazeno (jako vědecko poradní sbor archivu a muzea byla ustavena tříčlenná archivní a muzejní rada, která měla vykonávat odborné archivní, muzejní a kronikářské práce). V lednu 1937 byla rozhodnutím městské rady rozšířena činnost archivu a muzea o cizineckou a propagační kancelář, která měla na starosti propagaci turistického ruchu v Ostravě. Tato kancelář zůstala součástí obou institucí až do r. 1945. Na podnět

německé správy města byl v lednu r. 1942 městským archivářem jmenován Julius Klitzner, který do té doby praktikoval v Archivu hlavního města Prahy. Ten opustil Ostravu už na jaře r. 1945, ale před svým odchodem ještě stačil zničit část korespondence a rovněž některé archivní pomůcky. Po válce byl archiv zpočátku spravován spoku s muzeem, k jeho definitivnímu správnímu oddělení došlo až v r. 1952, kdy se archiv stal odborným zařízením Jednotného národního výboru v Ostravě a do jeho čela byla postavena Blanka Pitronová, po ní v letech 1954–1960 Marie Gajdoščíková. V r. 1960 přestal archiv v souvislosti se zrušením okresu Ostrava-venkov plnit roli okresního archivu. Od r. 1961 do r. 1972 byl za ředitelování Karla Jiříka změněn r. 1969 název archivu – namísto Městský archiv v Ostravě na Archiv města Ostravy. V letech 1972–1983 byl v jeho čele Antonín Suldovský, v letech 1983–1988 Pavel Gejduš a od r. 1988 Dagmar Majerová.

V r. 1990 byl do funkce jmenován staronový ředitel PhDr. Karel Jiřík. Ten stál v čele archivu do dubna 1992, kdy na jeho místo nastoupil PhDr. Antonín Barcuch. Od r. 1995 je v čele této instituce Blažena Przybylová.

Od r. 1962 archiv vydává sborník Ostrava.

<http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/lang/cs/ostrava/archiv-mesta-podrobne>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

LITERATURA

ŠTOURACOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1999, s. 89–90

---

8 Archiv města Brna

Archiv města Brna - mimořádně bohaté historické městské fondy byly už od r. 1895 sice odborně spravovány (spolu s městským muzeem) Bertholdem Bretholzem, jako samostatná instituce se však městský archiv brněnský konstituoval až r. 1929, kdy byl řádným archivářem jmenován Jaroslav Dřimal. Ten zůstal v čele archivu s výjimkou válečného období až do r. 1975. Za války správu archivu vykonávali pověření komisaři Kurt Erich Krampf (r. 1939, Josef Dosoudil (do r. 1942) a August Franz Josef Patzelt k největším ztrátám patřilo zničení registratur od r. 1897. Po r. 1945 byl archiv součástí Národního výboru města Brna, v r. 1951 přešel do resortu ministerstva vnitra a plnil od té doby funkci okresního archivu pro brněnské obvody. V 50. letech přejímal archivu množství fondů, pro něž bylo nutné hledat kromě centrály na tzv. Nové radnici další depozitáře. Náročnost přejímacích a pořádacích prací přispěla k posílení personálního stavu archivu, ovšem v r. 1975 odešel do důchodu dlouholetý ředitel a znalec městských fondů J. Dřimal. Na dalších téměř dvacet let (do r. 1994) jej v funkci nahradil František Zřídka veselý. Neutěšená úložní kapacita archivu jej vedla ke hledání řešení, které mělo spočívat ve výstavbě nové archivní budovy, což se neuskutečnilo, ale na začátku 90. let se podařilo alespoň získat rozsáhlejší depozitáře v Brně – Černovicích. Od r. 1989 se archiv stal nejprve součástí Úřadu města Brna a krátce poté Magistrátu města Brna (od r. 2008 jako samostatný odbor), V r. 1994 nastoupil do funkce ředitele František Novák. Za něj pokračovala rekonstrukce budov v Brně-Černovicích, kam se v r. 2002 přesunulo hlavní sídlo archivu.

Od r. 1959 archiv vydává sborník Brno v minulosti a dnes.

LITERATURA

ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1999, s. 88–89.

<http://www.brno.cz/toCP1250/index.php?nav01=1248&nav02=2227&nav03=1985&nav04=1040&nav05=1734>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

9 Archiv města Plzně

Archiv města Plzně – historické městské archivní fondy byly od r. 1879 spravovány v rámci tehdy zřízeného městského muzea. Do správy a inventarizace archivních fondů zasáhl významně Fridolín Macháček, který v muzeu pracoval od r. 1907. K osamostatnění archivu došlo r. 1948 jmenováním prvního stálého archiváře, jímž se stal Miloslav Bělohávek. Archiv byl součástí Národního výboru města Plzně, po r. 1990 Úřadu města Plzně, nyní Magistrátu města Plzně. Po odchodu M. Bělohávka o důchodu se r. 1984 stal ředitelem archivu Ivan Martinovský. Od r. 1997 tuto funkci vykonává Jaroslav Douša.

Od r. 1958 vydával archiv sborník *Minulostí Plzně a Plzeňska*, od r. 1962 vychází pod názvem *Minulostí Západočeského kraje*
Ediční řada *Prameny a příspěvky k dějinám Plzně a Plzeňska*

LITERATURA

ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1999, s. 90–91

---

http://www.plzen.eu/cz/zivot_v_plzni/organizacni_struktura_magistratu/urad_vnitric_h_veci/archiv_mesta_plzne/historie.html

Specializované archivy:

10 Archiv Národního muzea

Archiv Národního muzea se při Národním muzeu (tehdejším Vlasteneckém muzeu) vytvořil z podnětu Fr. Palackého r. 1846, kdy byl na post jeho správce jmenován Karel Jaromír Erben. Jeho povinností bylo provádět výzkum mimopražských archivů, včetně nejvýznamnějšího vídeňského archivu (Haus-, Hof- und Staatsarchivu) a přispět tak k důkladnějšímu poznání naší národní historie. Po Erbenově odchodu do nově založeného Archivu hlavního města Prahy v roce 1851 se v dalších dvou desetiletích vystříдалo na post vedoucího více osob, důležité však bylo, že archiv byl velmi

úspěšný ve fondovým akvizicích (získal například písemnosti rodinného archivu šternbersko-manderscheidského, staré písemností od zemského soudu od 16. století, agendu soudu nejvyššího purkrabství, komorního, apelačního a dalších úřadů z 15. - 18. století, genealogickou sbírku Vratislava z Mitrovic ad.) Kromě toho se systematicky postupovalo v doplňování sbírky opisů důležitých dokumentů. V roce 1878 se na téměř 40 let stal vedoucím Archivu Václav Schulz. S jeho osobou je spojena především úplná reorganizace sbírek, neboť jak patrně, tento archiv nebyl přirozeně rostlý, ale měl sbírkovou povahu. Jediným skutečně organickým archivním fondem odpovídajícím současným archivním zásadám byl od počátku rodinný šternbersko-manderscheidský archiv. Neustával ani výzkum archivů, který se přesunul na bohemikální materiály uložené v zahraničí. V této činnosti byl Schulzovi významným pomocníkem Zdeněk Nejedlý. R. 1892 byl archiv přestěhován do nové budovy na Václavském náměstí. V r. 1896 zachránil archiv před nevhodným zacházením litomyšlskou patrimoniální a rodinnou registraturu. Od r. 1915 do r. 1921 zastával funkci ředitele archivu Václav Hrubý, který zde působil již od roku 1909 po odchodu Zdeňka Nejedlého. Vedoucím se po něm stal Karel Stloukal, který archivní materiál plně podřídil moderním zásadám. Od roku 1920 začal archiv fungovat také jako archiv vlastní mateřské instituce tím, že začal přebírat nejstarší spisy muzejní registratury do roku 1900. V době Stloukalova vedení (1921–1935) se archiv ubránil snahám o sloučení s Archivem Země české a o předání písemností Státnímu ústavu historickému. Velice významné z hlediska dalšího vývoje a zaměření archivu bylo deponitní převzetí rozsáhlé rodinné pozůstalosti Palackých, Riegrů, Červinků a Bráfů v roce 1930.

Za okupace přestal Archiv Národního muzea úředně existovat. Přesto jeho tehdejší správce, Jaroslav Charvát, pokračoval v práci svých předchůdců a začal systematicky budovat také sbírku soudobé dokumentace. Působil v archivu až do r. 1945, v následujícím roce se funkce vedoucího v obnoveném archivu ujal Rudolfa Vindiš (1946–1959) a po něm Aleš Chalupa (až do r. 1984) Po krátkém období, kdy Archiv vedl Vladimír Růžek, se vedoucím stal v roce 1986 Jaroslav Čechura. Od roku 2002 je vedoucí archivu Milena Běličová.

LITERATURA

ČECHURA, Jaroslav a kol. *Průvodce po Archivu Národního muzea*. Praha 1998 (v úvodu o dějinách archivu)

<http://www.nm.cz>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

11 Archiv Univerzity Karlovy

Archiv Univerzity Karlovy – počátky systematického ukládání písemností důležitých pro činnost univerzity spadají ovšem až do počátků jejího založení (r. 1348), systematická správa písemností celé univerzity se ovšem datuje od 80. let 19. století. V prvotní fázi existence univerzity byly její písemnosti ukládány spolu s písemnostmi

arcibiskupa pražského jako kancléře univerzity v archivu kostela pražského, později v univerzitní pokladnici. Pečoval o něj rektor a další dva univerzitní funkcionáři. Vlastní archivy si vytvářely i jednotlivé fakulty a ukládali do fakultních pokladnic. V r. 1545 byl pořízen první inventář univerzitních písemností. R. 1609 se univerzita dostala do rukou stavů a v té souvislosti byl pořízen protokolární zápis o revizi univerzitních písemností, který je druhým známým inventářem.

R. 1612 přešla správa archivu do rukou univerzitního notáře, který současně pečoval i o knihovnu. Další soupis byl pořízen v souvislosti s převzetím univerzity jezuity (inventář se datuje k r. 1628). Jezuité ovšem ukládali písemnosti z činnosti teologické a filozofické fakulty spolu se svými řádovými písemnostmi, písemnostmi juristické a lékařské fakulty spravovalo Karolinum.

Významným obdobím byla 70. léta 18. století, kdy byl v důsledku tereziánských správních reforem jmenován první univerzitní syndik Tomáš Antonín Putzlacher, jehož úkolem bylo rovněž pečovat o univerzitní archiv. Po jeho smrti v r. 1796 ale tato funkce nebyla obnovena.

Nový zájem o univerzitní archiv přinesl zákon o rozdělení univerzity na českou a německou v r. 1882. Správa archivu byla svěřena německé části univerzity, česká část měla pouze právo úplného využívání fondů archivu. Tato éra tedy znamená plné konstituování se univerzitního archivu jako samostatné instituce. Uspořádáním a správou archivu byl pověřen profesor Adolf Bachmann, který nechal soustředit písemnosti jednotlivých fakult do centrálního archivu a v r. 1890 dokončil jejich utřídění a vyhotovení tzv. „hlavního inventáře“. Profesor pomocných věd historických na české části univerzity Gustav Friedrich byl určen jako revisor archivu.

Po vznik samostatné republiky přešel archiv zásluhou profesorů Gustava Friedricha a Václava Vojtíška do správy české univerzity. Inspektorem archivu byl opět G. Friedrich, v r. 1931 jej vystřídal Václav Vojtíšek.

V r. 1939 byl archiv opět převeden do správy německé univerzity (správou tehdy byl pověřen Anton Blaschka, po něm Heinz Zatschek). Na sklonku války chtěli Němci německou univerzitu převézt do Innsbrucku, kam nařídili odvézt také nejcennější univerzitní písemnosti a insignie, jejichž osud je od té doby neznámý (na našem území se tedy nenachází zakládací listina univerzity, určená vlastní univerzitní komunitě a zpečetěná zlatou bulou císaře Karla IV., je k dispozici pouze formulář určený pražskému arcibiskupovi jako rektorovi, zpečetěný voskovou pečetí).

Po osvobození byla samozřejmě konstituována univerzita jako jednotný ústav (německá univerzita byla zrušena dekretem prezidenta republiky v říjnu r. 1845) a úkolem shromáždit zbylé písemnosti univerzity byl pověřen Václav Vojtíšek. V r. 1958 byl do čela ústavu postaven František Kavka. Později tuto funkci vykonával Josef Petráň, v současnosti Petr Svobodný. Vedoucím vlastního archivu je Marek Ďurčanský.

LITERATURA

ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1999, s. 92–93

<http://udauk.cuni.cz/ARCHIV-9.html>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

12 Literární archiv

Literární archiv se vyprofiloval se v knihovně Národního muzea r. 1923 z bohatých literárních fondů, které byly do knihovny Národního muzea soustředovány od samého počátku jeho existence. Josef Volf a jeho nástupce Miroslav Novotný začali systematicky budovat Literární archiv jako vyhraněnou sbírku pozůstalostí a písemností významných představitelů Národní kultury, nakladatelských, redakčních a spolkových archivů. Po r. 1945 docházelo k dalšímu výraznému nárůstu fondů a archiv začal v té době zpřístupňovat zpracované fondy pomocí tištěných soupisů (od r. 1958) a vydávat archivní prameny v řadě C Sborníku Národního muzea. **K lednu 1964 byl Literární archiv převeden do struktury Památníku Národního písemnictví jako jedno z jeho sbírkových oddělení.** Za jeho prvního ředitele Jaromíra Loužila (do r. 1973) byl zaveden nový katalogizační systém zpracování archiválií. V roce 1990 byla provedena delimitace řady fondů, které se svým charakterem vymykaly ze zaměření fondů LA do příslušných archivů České republiky a současně LA získal z archivů Národního muzea a archivu tehdejší Československé akademie věd četné fondy či části fondů pro doplnění sbírek literárního charakteru.

V LA je nyní uloženo přes 6 miliónů archivních jednotek (na 2000 fondů) dokumentujících vývoj české literatury v časovém rozmezí od konce 18. století po současnost (LA má pobočku ve Starých Hradech ve východních Čechách). Kromě jednotlivých fondů patří k literárnímu archivu další tři samostatné sbírky: fotoarchiv, výstřížkový archiv a audio/video archiv.

V současné době je jeho ředitelkou Naděžda Macurová.

Od r. 1966 vydává PNP sborník Literární archiv.

<http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/cs/literarni-archiv.php>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>

13, 14 Archiv českého rozhlasu a Národní filmový archiv

Na základě vládního nařízení o archivnictví z r. 1954 byly nejdříve jako zvláštní archivy vedeny **Archiv českého rozhlasu** a **Národní filmový archiv**. Začlenění dalších archivů do této vcelku různorodé skupiny archivů, které netvoří samostatný stupeň státní správy, pak umožnila od r. 1956 vyhláška o archivech hospodářských a rozpočtových organizací z r. 1956 a (ve vylučovacím slova smyslu) směrnice ministerstva vnitra o ukládání archivního materiálu ve státních archivech a archivech národních výborů z r. 1964. Důležitá pak byla dohoda mezi AS MV a organizacemi rezortu ministerstva školství a kultury z r. 1965, na jejímž základě se jako samostatný archiv utvořily v rezortu školství Archiv univerzity Karlovy a Českého vysokého učení technického v Praze (ze Slovenska univerzita Komenského v Bratislavě a Vysoká škola technická v Bratislavě; archiv brněnské univerzity se ustavil až v r. 1987 – do té doby měl povinnosti ukládat písemnosti ve Státním oblastním archivu). Od r. 1965 byl takto registrován na AS MV také Archiv Národního muzea, Literární archiv Památníku národního písemnictví a Ústřední archiv ČSAV (po r. 1990 Archiv AV ČR), který však v rámci ČSAV začal fungovat jako tzv. zvláštní archiv už v r. 1956. Do vydání archivního zákona v r. 1974 (Zákon ČNR o archivnictví č. 97/1974 Sb.) se tato kategorie archivů již nerozmnožila, až na jeho základě byly záhy evidovány další

zvláštní archivy – od r. 1975 Archiv kanceláře prezidenta republiky, Archiv Pražského hradu, Archiv Poslanecké sněmovny České národní rady, Vojenský historický archiv, Archiv Ministerstva zahraničních věcí a Ústřední archiv zeměměřičství a katastru, od r. 1977 Archiv Československé televize, od r. 1987 Archiv tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Turkyň v Brně a od r. 1989 Archiv Národní galerie. Po vzniku samostatné České republiky k nim v r. 1994 přistoupil Archiv Vysokého technického učení v Brně a v r. 2002 Archiv České národní banky. Na základě posledního archivního zákona z r. 2004 (zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů), který v paragrafu 80 taxativně uvádí tehdy registrované specializované archivy, je tato kategorie stále doplňována dalšími archivy, které splní podmínky akreditačního řízení.

(viz <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/archivnictvi/akreditace.html>)

LITERATURA

Přehledné práce a práce k centrálním archivům českých zemí:

Čechy:

Archiv der Geschichte und Statistik, insbesondere von Böhmen II., Dresden 1793, s. 587–626

Aby na nic a na nikoho nebylo zapomenuto. K jubileu ústředního archivu českého státu 1954–2004. Praha: Státní ústřední archiv, 2004

BABIČKA, Václav. Vznik Státního ústředního archivu. *Archivní časopis*, 45, 1995, s. 10–24

BABIČKA, Václav. Ústřední archiv českého státu, jeho dějiny a umístění. In: *Státní ústřední archiv v Praze a jeho sídla*, s. 5–15, vyd. Státní ústřední archiv v Praze, 2001

(Instrukce pro korunní archiv přeložena do češtiny – viz BERÁNEK, Karel: *Archivní časopis*, 28, 1978, s. 129)

BLÁHOVÁ, Marie: Archivy v dílech nejstarších českých kronikářů a analistů (do konce 12. století). In: *155 let archivnictví v českých zemích*. Brno 1955, s. 117–123

BOROVIČKA, Josef. Královský český zemský archiv. In: *Zprávy Českého zemského archivu království českého*, IV, 1915, s. 1–143

DRAŠAROVÁ, Eva. Historická tradice jako nástroj dalšího rozvoje – padesát let Státního ústředního archivu. *Archivní časopis*, 54, 2004, s. 241–250

25 let Státního ústředního archivu v Praze. Praha, 1980

HAVEL, Dalibor. Paleografický příspěvek k tzv. svatováclavskému archivu na konci 13. století. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, řada C, 60, 2003, s. 77–78

HLAVÁČEK, Ivan. Poznámky ke středověkým a raně novověkým dějinám českých archivů. In: *XXVIII. Mikulovské sympozium 2004*, Brno, 2005, s. 89–94

KLECANDA, Vladimír. Archivnictví a organizace práce historické, samostatná příloha *Českého časopisu historického*, 26, 1920

KOLLMANN, Josef. *Dějiny ústředního archivu českého státu*. Praha: Archivní správa MV ČR, 1992

KOLLMANN, Josef. Archiv ministerstva vnitra v letech 1918–1945. *Sborník archivních prací*, 45, 1995, s. 511–688

KOSS, Rudolf; BAUER, Otakar. *Archiv koruny české I. Dějiny archivu*, Praha, 1939

KOSS, Rudolf. Provenience českých archiválií ve státním archivu vídeňském. In: *Zprávy Českého zemského archivu království českého*, 6, 1924, s. 174–254

NOVÁK, Jan Bedřich. Další úkoly zemského archivu. In: *Zprávy českého zemského archivu království českého*, 5, 1918, s. 271–312

POLIŠENSKÁ, Milada. *České desky zemské, vliv moravského archivnictví a geneze Českého zemského archivu*. Univerzita Palackého: Olomouc, 2005

PROKEŠ, Jaroslav. Archiv ministerstva vnitra v letech 1918–1934. *Časopis archivní školy*, XI, 1933, s. 176–190.

PROKEŠ, Jaroslav. Archiv ministerstva vnitra 1935–1937. *Sborník Archivu ministerstva vnitra Republiky československé*, 11, 1938, s. 7–34

REZEK, Josef. Počátky nové organizace státních archivů v Rakousku. *Český časopis historický*, 1, 1895, s. 392 - 395.

RIEGGER, Josef. *Verzeichnis über die zwischen den vormaligen Herzogen und Königen zu Böhmen, dann Reichs- und Andesen Fürsten oder Städten aufgerichtete und bei Durchsuchen der Landtafelakten vorgekommene Vorträge*, Vereinigung und Lehrbriefe. Prag, 1788..

ROUBÍK, František. K počátkům státní péče o nástupnické archivy v Čechách. *Časopis archivní školy*, 2, 1924, s. 28–44

ŠAMBERGER, Zdeněk. Československé archivnictví po roce 1918. Stav a organizační vývoj. *Sborník archivních prací*, 18, 1968, s. 3–85

ŠAMBERGER, Zdeněk. K archivní rozluce po roce 1918 (z vídeňských vzpomínek Karla Kazbundy). *Sborník archivních prací*, 38, 1988, s. 365–403

130 let Zemského archivu. Sborník příspěvků u konference konané u příležitosti 130. výročí založení Zemského archivu a 100. výročí úmrtí jeho zakladatele a 1. ředitele prof. A. Gindelyho. Státní ústřední archiv v Praze, 1993

Státní ústřední archiv v Praze a jeho sídla. The Central State Archives in Prague and its Buildings. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2001

Státní ústřední archiv v Praze. Průvodce po archivních fondech a sbírkách. Díl I. Sv. 1. Praha 1997; Díl I., sv. 2. Praha 2000; Díl I., Svazek 3, Praha 2005; Díl II., s.v 1. Praha 1988; Díl II., sv. 2. Praha 1989; Díl II., sv. 3. Praha 1990

VOJTÍSEK, Václav. O hlavních problémech československého archivnictví. *Časopis archivní školy*, XI, 1934, s. 3-48

VOLF, Miroslav. *Český zemský výbor a samosprávné archivy*. Praha, 1947

Z dějin Státního ústředního archivu v Praze a jeho předchůdců. Konference k 40. výročí SÚA konaná dne 6. 10. 1994 v Praze. Praha, 1995

Seznam průvodců po státních archivech viz skriptum Josef Bartoš – Karel Chobot, Úvod do archivnictví pro historiky. Olomouc: Palackého univerzita, Filozofická fakulta, 2000

Morava:

BRETHOLZ, Berthold. *Moravský zemský archiv. Jeho dějiny a jeho sbírky*. Brno, 1908

140 let Státního oblastního archivu v Brně. Sborník statí. Praha, 1979

150 let Státního oblastního archivu v Brně. Sborník statí. Brno, 1989

155 let archivnictví v českých zemích. Sborník příspěvků z konference uspořádané u příležitosti založení Moravského zemského archivu v Brně ve dnech 31. května – 1. června 1994. Publikace Moravského zemského archivu v Brně – Nová řada, sv. 4. Brno, 1995

150 let Státního oblastního archivu v Brně. Sborník příspěvků k historii ústavu. Vyd. SMUTNÁ, Kateřina; ŠTARHA, Ivan; BALCÁREK, Pavel; CHARUZA, Vladimír; PECKOVÁ, Alena. Brno: Státní oblastní archiv v Brně, 1989

100 let Zemského archivu v Opavě. Sborník příspěvků přednesených v rámci 9. konference archivářů ČR 23. – 25. května 2001 v Opavě. Uspořádal MÜLLER, Karel. Opava, 2002

ŠTARHA, Ivan. *Moravský zemský archiv v Brně 1839–1989. Dějiny ústavu*. Brno: Moravský zemský archiv, 2003

WURMOVÁ, Milada: Státní archiv v Brně v letech 1945–1979. *Archivní časopis*, 29, 1979, s. 129–140

Seznam průvodců po státních archivech viz skriptum BARTOŠ, Josef; CHOBOT, Karel. Úvod do archivnictví pro historiky, Palackého univerzita, Filozofická fakulta, Olomouc 2000

Slovensko:

Informativný sprievodca osobitných archivov Slovenskej republiky. Zost. RAGAČOVÁ, Júlia. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2001

Informativný sprievodca štátnych archivov Slovenskej republiky I. Zost. ŠTIEBEROVÁ, Mária. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2001

Informativný sprievodca štátnych archivov Slovenskej republiky II/1, II/2. Zost. MIŠOVIČ, Milan. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2001.

Zásadní práce k jiným nežli centrálním archivům

BOUČEK, Jaroslav. *K historii ruského zahraničního historického archivu*. In Pocta Josefu Kollmannovi, Sborník k životnímu jubileu. Praha: Státní ústřední archiv, 2002, s. 71–79

HOZÁK, Jan; SEKYRKOVÁ, Milada. Archiv pro dějiny obchodu, průmyslu a technické práce po 70 letech. *Archivní časopis*, 52, 2002, s. 201–209

JENŠOVSKÝ, Bedřich. O patrimoniální správě v českých zemích. In *O našich městech a patrimoniích a o správě obecních archivů*, s. 35–57

JANOŠEK, Emanuel. Patrimoniální správa a patrimoniální archivy. In *Archivní příručka*, Praha, 1948, s. 135–157

JANOŠEK, Emanuel. Osudy patrimoniálních archivů, *Časopis archivní školy*, 9–10, 1931–1932, s. 46an.

KLEPL, Jan. Péče o soukromé prameny moderních hospodářských dějin, *Časopis archivní školy*, 15–16, 1937–1938, s. 123–190

Městské archivy:

BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Městský archiv v Plzni. Průvodce po archivu*. Praha, 1954 (v úvodu o dějinách archivu)

DŘÍMAL, Jaroslav. *Archiv města Brna. Průvodce po fondech a sbírkách*. Praha, 1956 (v úvodu o dějinách archivu)

HOLEC, František. *Archiv hlavního města Prahy. Kapitoly z dějin 1851–2001*. Praha: Skriptorium, 2006

HOLEC, František. Válečné ztráty Archivu hl. města Prahy. *Archivní časopis*. 51, 2001, s. 240–250

Městský archiv v Ostravě. Průvodce po fondech a sbírkách. Ostrava, 1967

PRZYBYLOVÁ, Blažena; ŠERKA, Josef. *75 let Archivu města Ostravy*. Ostrava: Tilia, 1998

ROUBÍK, František. K počátkům péče o městské archivy v Čechách. *Časopis archivní školy*, 2, 1924, s. 28–44

SPÁČIL, Vladimír. Počátky městského archivu a městští písaři v Olomouci do 17. století. *Acta universitatis Carolinae, Philosophica et historica*, 1992, č. 1, s. 135–140

SPÁČIL, Vladimír. Archivní řád olomouckého městského archivu z roku 1881. *Ročenka Okresního archivu v Olomouci 1992* (vyd. 1993), s. 29–36

VOJTÍŠEK, Václav. *Archiv hlavního města Prahy*. Praha, 1933

VOLF, Miloslav. Popis městských archivů v Čechách. *Zvláštní otisk Zpráv Zemského archivu*. Praha 1947

ZŘÍDKAVESELÝ, František et. al. *50 let archivu města Brna*. Brno, 1979

Církevní archivy:

ADÁMEK, Jiří. Počátky archivní péče u moravských klášterů a kláštera vyšebrodského. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada C, 50, 2003, s. 143–147.*

BERÁNEK, Karel. Péče o archivy zrušených řeholních institucí. *Sborník archivních prací*, 38, 1988, s. 527–552

ERŠIL, Jaroslav; PRAŽÁK, Jiří. *Archiv pražské metropolitní kapituly. I. Katalog listin a listů z doby předhusitské (-1419)*. Praha, 1956

Specializované archivy:

Archiv University J. E. Purkyně (Brno). Průvodce po archivních fondech. Brno 1969 (v úvodu o dějinách archivu)

Archiv Československé akademie věd. Průvodce po archivních fondech. Praha, 1962 (v úvodu o dějinách archivu)

BARVÍKOVÁ, Hana; JANDEROVÁ, Helena; PODANÝ, Václav. *Fondy a sbírky Archivu Akademie věd České republiky*. Praha: Archiv Akademie věd České republiky, 1999 (v úvodu o dějinách archivu)

ČECHURA, Jaroslav et al. *Průvodce po Archivu Národního muzea*. Praha, 1998 (v úvodu o dějinách archivu)

Průvodce po fondech literárního archivu PNP. Literární archiv. *Sborník Památníku národního písemnictví v Praze*, 26, 1993 (v úvodu o dějinách archivu)

PULEC, Jiří. Archivy zvláštního významu. *Archivní časopis*, 36, 2006, s. 99–103

TRUC, Miroslav; KUČERA, Karel. *Archiv University Karlovy. Průvodce po archivních fondech*. Praha, 1961 (v úvodu o dějinách archivu)

Ústřední archiv Československé akademie věd. Průvodce po archivních fondech. Praha, 1961 (v úvodu o dějinách archivu)

Digitální průvodce po fondech Archivu Akademie věd a Masarykova ústavu AV ČR: <http://arbach.mus.cas.cz:8080/vade>

Přehledy fondů a jejich zpracování:

<http://www.mvcr.cz/dokumenty-peva.aspx>; <http://www.cesarch.cz/>